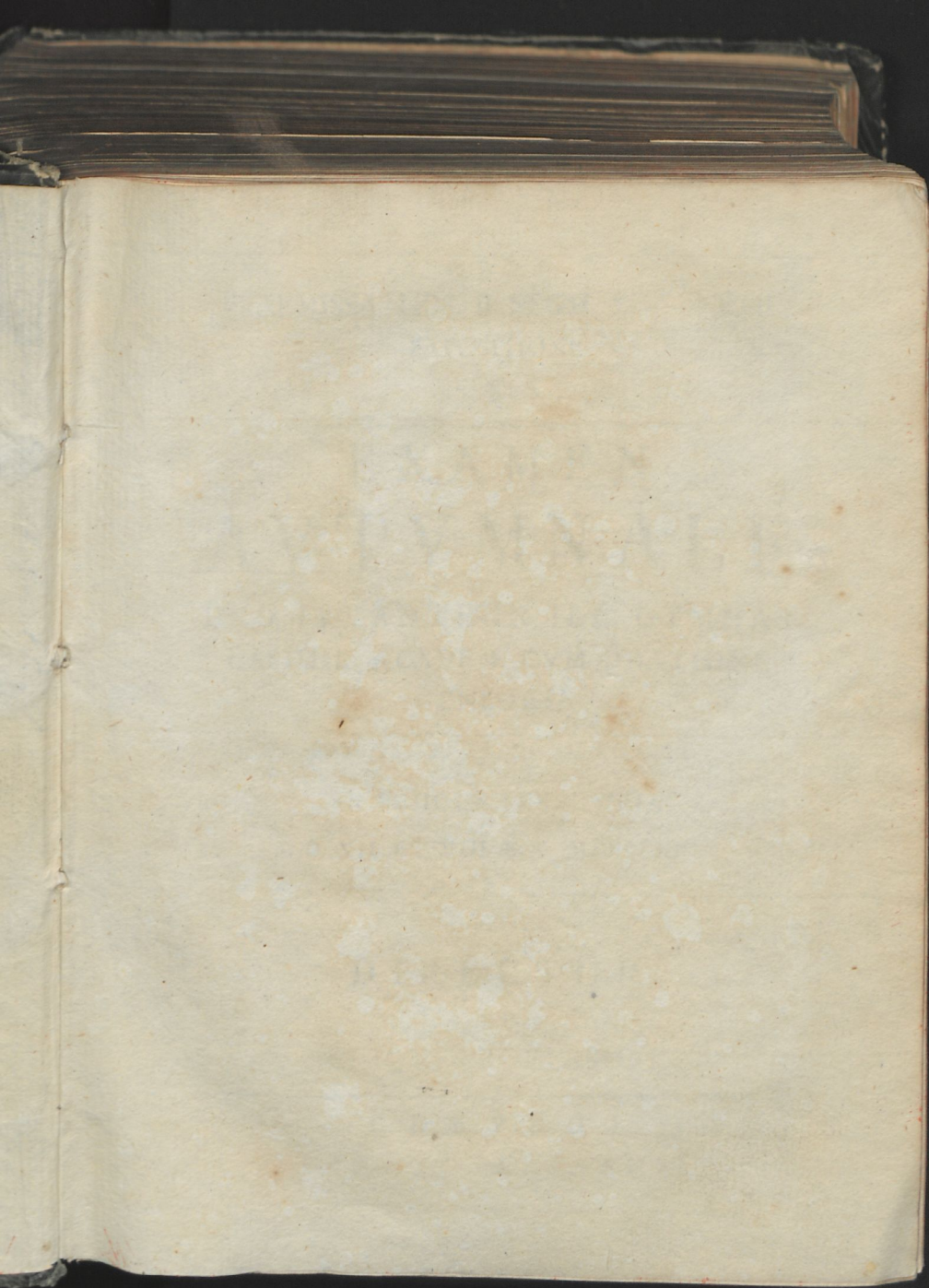
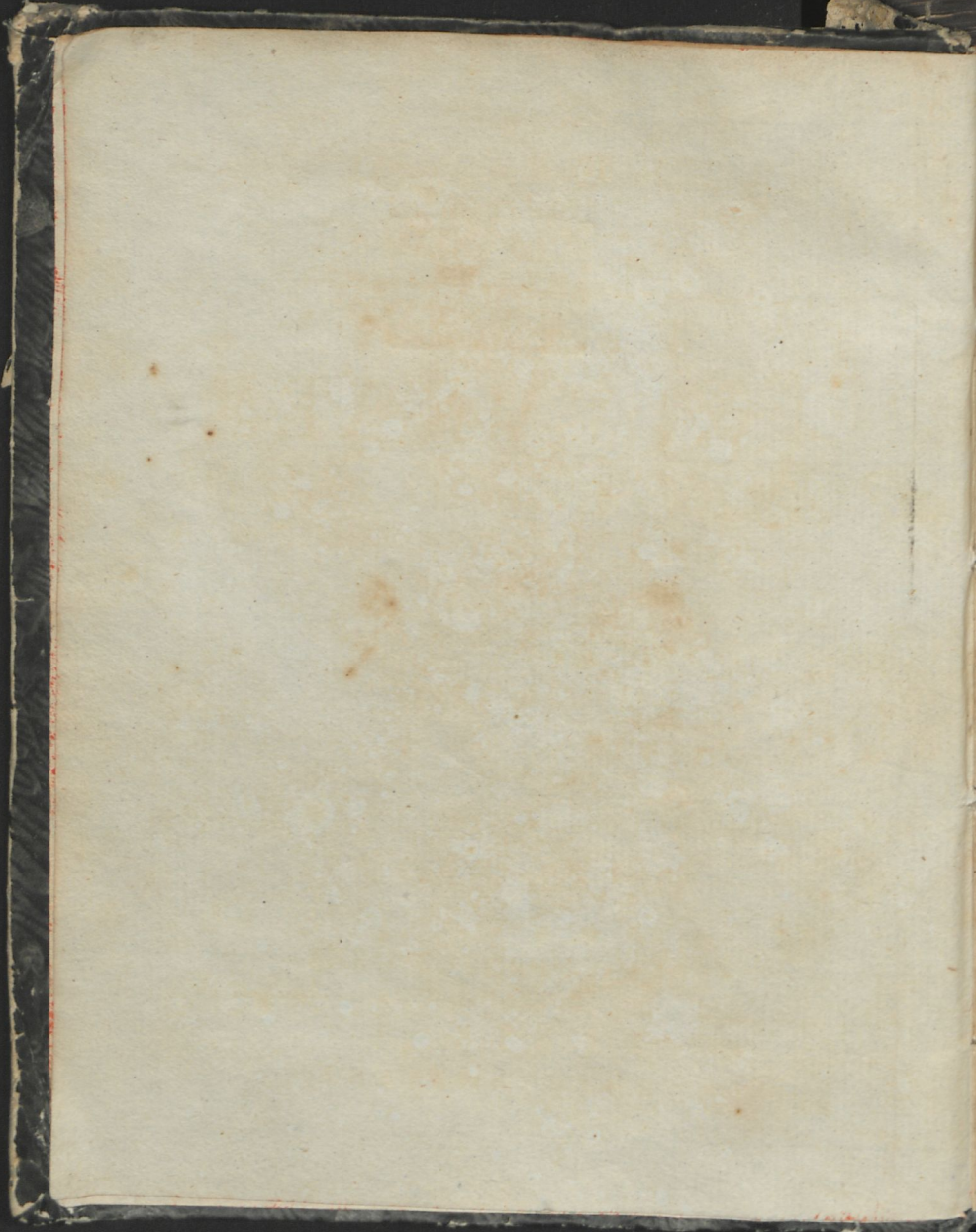

N. 59. 4.

EXERCITIUM PIETATIS LXV.
SIVE PIA AD S. C. COLLATIO SIMVL

ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ

THEMATIS DE

VSV PHILOLOGIÆ

*in explicanda S. S. ad Hiobi XIX, 24. Psal. XXXVI, 9.
Luca IV, 18. Esa. LXI, 1.*

QVOD

P R Æ S I D E

Rectore Gymnasii Academici Anhaltini

HENR. IAC. VAN BASHVYSEN,

S. S. Theol. D. ejusque & Ling. Or. atque Historiarum
Prof. Ord. atque Scholæ Servest. Sena-
toriae Inspector

A. D. XXIII. Januar. MDCCXXXIV.

ab hora VIII. - XI. matut.

inter Commilitones defendet,

CHRISTIANVS AVGVSTVS HANDT,

Zizenfis S. S. Theol. Stud.

SERVESTÆ,
Typis CHRISTIANI BÖHMII, Illustr. Gymn.
Anhalt. Typograph.

VIRO
PLVRIMVM REVERENDO ET DO-
CTISSIMO

DN. IOH. HENRICO
RVETSCHIO,
THEOLOGO SOLIDISSIMO

ET
IYDAICARVM ANTIQVITATVM
AMATORI MAXIMO
PATRONO SVO COLENDO

*In sui commendationem
Has studiorum suorum primitias*

D. D. C.

CHR. AVG. HANDT,
Respondens.

P R Æ F A T I O.
LECTORI
PHILOGIÆ AMATORI

S. P. D.

HENR. IAC. VAN BASHVYSEN, D.

A *pologice* quovis tempore licitæ
fuerunt, hinc earum inopia
non laboramus; Ast quid di-
cis, numne dantur homines qui se-
culo hoc Eruditissimo literas pul-
chras, ut Galli vocant, contemne-
re audent? Quas tam docte defen-
derunt

derunt *Bocharti, Spanhemii, Græ-*
vii, Gronovii, audi hujus verba in
Or. de rat. Stud. suorum. p.49. Non
ita fui insulsus, non ita vecors;
Ut maluerim aberrare ad stagnan-
tis undæ amurcam, quum contem-
plarer profluentem puramque a-
quam: Sed optavisse potius, quam
effecisse me jactare possum, ut utri-
usque Linguae indolem pondusque
& elegantiam conciperem; Barthii,
Bergeri, alique, & ex professo
olim Coll. meus conjunctissimus,
in Gymn. Illustr. Hanoviæ, Theo-
dorus Hasæus, Or. elegantiss. de
felici connubio Literarum sacr. &
Humaniorum: Medicos laudatos,
qui hæc laudarunt, Jctos, to-
tos se eis devoventes recensere
pos-

possem, nisi id fecisset Fil. meus
natu major Tr. de *Philol. Usu in o-*
mnibus disciplinis, & alii Viri quo-
rum cineres & umbram veneror.
Inveniuntur, sed eorum insidiæ sunt
clandestinæ, fugiunt chartam &
lucem: Sed abducunt a ductore a
Serenissimis constituto; Hinc Col-
legia mea olim, tam frequentia
languent: Pauci sunt, qui æsti-
ment quas Professione Eloq. va-
cante, doceo, Antiquitates Roma-
norum, pauciores qui ad Profess.
meam proxime pertinentes, Græ-
cas, paucissimi qui Hebræorum ri-
tus, Christi & Eccl. Typos, audire
fatagunt: Sed hæc mea est conso-
latio paucos illos esse כחור *sele-*
ctos: Qui imitantur magnos Re-
forma-

formatores, qui sine Studiis Philol.
utriusque, non destruxerunt, My-
sticam Babel : *) Inter illos eminent
Doctiff. noster *Handtius*, Digniff.
defensor harum Thesium, qui non
cupit frustra vivere, ut illi quos
Paulus Fagius alibi describit; Qua-
re merito demonstraturi simul Sp.
S. etiam super Reformatos habita-
re, eum Resp. eligere voluimus, cui
optamus magnos in pietate & stu-
diis sacris, sine seductione, pro-
gressus : Te B. L. Deo comen-
dato, cum illo *Μωμιοσεται τις μαλλον η
μιμιοσεται.* Seruest. a. d. 23. Jan.
MDCCXXXIV.

*) Vide de Magno, quem merito æstimamus
Luthero, Sixt. Amamam Antib. Bibl. L. I.
p. 252.

§. I.

Cum dissertationibus variis demonstratum dederim, quantæ utilitatis sit, studium Philologiae cum universæ, tum inprimis sacræ, quæ maxime Linguas & Historias comprehendit: Et tamen nonnulli incauti Juvenes, non utantur, data ipsis in his, hic proficiendi occasione, non abs re me facturum esse putavi, si colophonis loco, hoc schediasma adjicerem, atque ex locis duobus tribusque clarissimis, hanc porro demonstrarem veritatem, ita ut ei nihil contradici possit, sed plenum canerem, contra eorum seductores *επιμιμιον*.

§. II.

Quorum locorum primus sit Hiobi Cap. XIX, 24. ubi Jun. & Trem. vertunt *Stylo ferreo & plumbeo*, satis bene, nam *עט stylum*, *עפרה ferrum*, significat, sed non satis animadvertit *Auctor* vel *Auctores* animadverterunt, illud *Vau* non esse hic copulativum,

vum, sed materiæ substratæ indicium esse debere, ut *Vau* sæpe sumi dudum Viri Eruditi, ex *Noldio* probarunt: vel si conjunctive sumere velis, tum prius notabit instrumentum, posteriori materiam vel subjectum, cui inscribatur: subjectum est *plumbum*, huic veteres papyro nondum invento, inscribent *Historiarum monumenta*, *papyrus* autem *Ægyptiorum* inventum fuisse, & dici ex אריס *arisa* alibi probabo, evicturus *derivationis*, studii pulcherrimi, utilitatem: ער significat *pelliculam* sc. tenuem illam, quæ in *arundinibus*, quas Germani *Schiff* vocant, invenitur, unde bene Luth. das *Schiff*-*Meer*, nam non fuit *rubrum*, ut nonnulli Geographi vocabulo *Egyptos* non satis perspecto judicarunt, vocatur ita mare *Ægypti* a Regis Erythræi hic quærentis filiam facto generoso, non vero a colore rubro, ut *Vissus* ad *Pomp. Melam*, jam dudum observavit, quod cum ignorarent (ecce usum *Historiarum*) vocem *Egyptos* substantive sumserunt, & *Rubedinem* maris notari, contra veritatem *Historicam* & *Geographicam* putarunt: Rectius vertimus *mare Algosum*, das *Schiff*-*Meer*; illa pellicula, erat materia substrata, quam hodie *chartam* appellare consueverunt, quid autem differant *Papyrus*, *Charta*, *Liber*, *Codex*, alii scriptores explicarunt, qui nobis hic otia fecerunt.

§. III.

Ecce *Chartam* *Ægyptiorum*, jam videamus *causam* (cur enim pennam appellaremus?) Ille erat *arisa*,

arista ipsa, Hebræis אריב dicta, ut ex Lexicis constat, & quod argumentum potius est, ipso longo rerum Hebraicarum, qui Lexica confecit, usu: Talem calamum ipse possideo, Constantinopoli allatum, a Cl. Heymanno L. O. in Acad. Leyd. Professore, qui dono illius me honoravit, cum eum 1715. Leydæ visitarem: Quid autem clarius, quam talis ocularis inspectio? Calamus erat penna & *pellicula* ejus papyrus, unde papyrus, est vox composita, ex Hebr. אריב *arista* & עור *pellicula*, Avignor enim originem dedit voci *papygnor*, & hæc Latino *papyrus*.

§. IV.

Quid igitur clarius, quam veteres illo (papyro) nondum invento, plumbo inscripisse, exempla collegit, servus, dum viveret, Ecclesiæ Ref. fidelissimus, Dn. Joh. Doureimius in *Hieroglyphicis sacris*, libro lectu ut jucundissimo, ita dignissimo: Plumbum ferro est mollius, ut Physica docet, ergo ferro ei inscribi posse, veteres ratione edocebantur, non igitur vult T. ferro & plumbo suos inscribi dolores, sed sufficiebat una materia, cui instrumento ex altera, sui inscriberentur dolores: Et sic sensum recte expressit Lutherus, mit einem eysernen Griffel, auf Blei & Constat inde simul Antiquitas Libri Hiobi.

§. V.

Ad alterum nunc accedo locum, quando Hierosolites Gloriam N. T. descripturus Psalmo 36, 9. ita inquit

inquit in T. Originali : ררוין מרשן ביתך דנחל ערניך
 חשקם Jun. & Trem. vertunt : *Uberime expleantur*
pinguedine domus tuæ, & de torrente deliciarum tuarum
bibendum das eis : Primum membrum est ררוין מרשן
 ביתך *uberime expleantur pinguedine domus tuæ* secundum
 חשקם דנחל ערניך & *de torrente deliciarum tuarum*
bibendum das eis : Ubi dubium circa voces
 ררוין in primo membro, quod ~~Atty~~ Luth. a שקה
 distingo : & שקה ex quo חשקם secundo mem-
 bro. Prius nempe ררוין notat *impleri, expleri*, vide
Buxt. L. H. sub illa Radice p. 720. ed. Basil. 1710. in 8.
 unde Lutherus : *Sie werden truncken, von*
den reichen Gütern deines Hauses : Quæ versio vale-
 re posset vi Radicis, nisi sequeretur altero membro,
und du tränckest sie mit Wollust als mit einem Strom :
 Si enim potatio in membro secundo, non opus est,
 eam quærere membro primo, atque faciam ut qui-
 libet intelligat שקה notare potare & addito נחל ple-
 ne ad ebrietatem potare : Concedo inquam lo-
 cum Deut. 29, 19, ubi vox ררוין occurrit, quæ
 utique notat *expleri potu, trunckene*, quia agi-
 tur de Ecclesia N. T. quæ in oppositione ad Eccle-
 siam V. Test. est *ebria*, posse intelligi de ebrietate ;
 Nam nec minus in T. subjecto Psalmi XXXVI, 9,
 sed non membro primo verum secundo, considera-
 tur ut *largiter potata*, nam ita potari ut flumina potus
 inebriantis accipias, sane manifesto notat, ad ebie-
 tatem usque expleri & saturari : Quid enim aliud est
 inebriari, quam ad nauseam usque vinum vel aliam
 mate-

Scouto

materiam spirituosam imbibere, quæ litera facile ad spiritualem cum potationem, tum inde consequentem inebriationem ducitur, transfertur & a sagaci Interprete explicatur. Consentit Hist. Eccl. quæ docet, tempore N. T. flumina bonorum donorum effusa fuisse largiter, in Ecclesiam illam felicissimam: Ubi enim etiam foeminae vaticinantur, ibi est donum Propheticum, omnium donorum excellentissimum, in copia datum fidelibus: Quid enim potest animæ cœli deliciis affectæ, cujus ratio terrena pedibus conculcans, cœlestia appetit, & dicit terrena in usu, cœlestia in desiderio, suavius esse, quam sine *Urim* & *Thumim*, accedere ad Deum, & ex verbo Prophetico discere, quomodo fata Ecclesiæ sensim sensimque impleantur? Et sic glorificetur Deus ille invisibilis & impalpabilis, sed in verbo Prophetico apertus, ut Paulus docet 2 Cor. III, 1-11. *Facie ad faciem*, vidit Moses Jehovah, Exod. 33, 19. & 11. ac Num. 12, 8. Non minus *nos relecta facie videmus, Deum, & miramur a gloria ad gloriam*: Ecce donum quo gaudebant nunc servi & ancillæ, Joel. III, 1. Act. II, 14-17. *Peregrinus* nunc non amplius est *peregrinus*, sed sumus omnes unum in Christo Coloss. III, 11. Quid quod sine N. T. stillabunt montes *Vino & Lacte* juxta eundem Joelem Cap. III, 23 *Cognitionis* claritatem LAC appellari, dudum alibi demonstravimus; Claritatem autem veritatis effectum esse putamus: Contra obscurum Terminorum chaos, quibus pastor stultus

tus Zach. XI, 15. veritatem tegit, ut pigmento Isabelicæ faciei turpitudinem tegere & pulchræ videri solent. Concludimus igitur præponi in T. n. ut fit in ordine rerum naturali SATVRITATEM pinguibus domus Dei, Ecclesia N. Testam. alludendo ad fidelium V. Test. statum, qui terrenam domum, prius Tabernaculum, deinde Templum possidebant, vocatur *domus*, ob rationes à Commentatoribus ad Eph. II. & IV. allegatas; *pinguedo* erat alimentum sacerdotum, ut adeps *Talg* & sanguis *Blut*, Dei, quia in altari adolebantur, Typum præsentia illa erant, plenæ satietatis gratia agni temp. N. T. mactati, Christi, ut inebriatio membri secundi est, rei ejusdem exaggeratio, vox in T. Originali occurrens משקה notat vi Originis קנה *potare* videantur loca a Clariss. Buxt. in Lexico H. p. 892. dictæ Edit. allegata, præcipue Num. V, 24. Hinc significat irrigatam facere terram, Ezech. 32, 6. Tales מבועי מים occurrunt Jes. 49, 11. *Luth.* vertit *Wasserquellen*; Quis adeo hospes est in Ling. Hebræorum, ut mihi negare ausit Jacobum *potare facientem* Labanis gregem, eo usum fuisse vocabulo? Legamus modo hanc in rem Gen. 30, 38. ויצג את המקלות אשר פצל בהחטים בשקתות המים אשר תבאן הצאן לשתות לנכח הצאן: *Et in aqualiculis quum venirent pecudes adbibendum e regione secundum (collocabat)* Ut igitur Ecclesia N. T. *saturatur* pinguedine domus Dei, ita quoque veluti hortus aridus, irrigatur
rore

rore Sp. S., præterea ut homo siti laborans, non tantum potatur, sic etiam Ecclesia N. T. sitibunda olim, & tot Typis & Ceremoniis macerata & pressa, non tantum potatur gratia N. T. sed etiam ad ebrietatem spiritualem usque, VINO novi Testamenti lætificatur, ut LACTE doctrinæ puræ, nutritur, & tempore persecutionis AQUA lingua languida & arida mystice perfunditur secundum Joh. IV. & VII.

§. VI.

Hieroglyphicum unum sequitur ex alio, ut solet in verbo Prophetico: Primum & præcipuum est ררר quid hic nobis Lutherus, cum suo *truncken werden*, esset Tautologia si in utroque membro occurreret EBRIETAS vel saltem inopia vocabulorum, Spiritus sancti, in sacra scriptura loquentis: Non tali premittitur inopia sapientissimus Sp. S. in sacra scriptura loquens: Ergo notatur quod in FAMELICO primum esse solet CIBATIO: Deinde ut *Viator*, quales sumus in mundo, nam peregrini hic non vero inquieti sumus, sursum capita, ad supera tendimus, cibatus, solet querere etiam levamem SITIS, ita vult dicere Sp. S. accipietis etiam ex fonte salutis Messia, alterum Convivii vel Cibationis Naturalis, nempe POTATIONEM, Deus vos שקה potavit, *potabitque*, sanguine Messia, qui est כפרה vestra, Zach. IX, 9. vid. Abarb. ad Proph. fol. 98. col. 2. & Schramm. Prof. Helm. ad rudera Symb. Ap: in Talmudic §. 44. *Fons* aperitur domui Davidis & civibus Jerusalem,

falem, ex quo datur, cum deletione peccati, expletio sitis; *Sitire* est indicium egestatis, tales sumus natura, quando gratia Dei destituimur: Præcipue fideles V. T. vocantur *SITIENTES*, *דרי כל צמא* *accedite omnes sitientes* *Jes. 55, 1.* sc. ad flumina Zion, ad redemptorem mundi, qui habet *AQVAS VIVAS* *Zach. XIII, 1.* & *Jes. XII, 3.* & *Apoc. XXVII, 1.* ubi flumen occurrit *Chrystallo*, purissimo illi vitro, simillimum: Certe meritum Christi est *aqua* clara & Limpida, & Sp. S. qui ex merito Christi datur, est *clarus*, ducit ad veritatem, qua nihil clarius, nihil pulchrius, nihil amœnienus: *Aqua* reficit vires, ita meritum Christi & Spiritus ejus, qui sensus est *Matth. V, 8.* *Ezech. 47, 1-12.* Gradatim datur *Spiritus Sanctus*: Primo in regeneratione, deinde in sanctificatione, tandem in salutis consummatione; ita quoque sub V. T. est Spir. S. sed non erat Sp. S. in oppositione ad N. T. Qui sensus est locorum *Joh. VII, 39.* *Act. 19, 2.* Spiritum illum plenitudinis ignoraverant, habentes Spiritum spei & servitutis, nam Sp. S. operatur convenienter Oeconomis, quod est *Leydeckerus* alique sui fursuris negent, tamen manebit verum: Nam scripturæ non fallunt, nec periculosum est cum iis, sed cum Terminis scholasticis loqui, ut probarem nisi paci darem operam: Nunc ergo Spiritus sanctus operaturus erat gratiam sine ira, justificationem sine metu, adoptionem sine servitute, adeoque plenam libertatem, ecce potum Nectare & Ambrosia jucundiorum:

rem : Ecce Vinum lætificans cor, sanguinem de-
 lentem peccata, & Spiritum reficientem post onus
 Legis & *καταρα* Mosis, quæ excitabant metum
 mortis, & quæ alia dolorosa excogitari possunt. Ter-
 tium *Hieroglyphicum* est quando ADIPI & PINGVE-
 DINI conferuntur Bona N. T. seu Oeconomix ple-
 nioris ; Quid est pinguius *pinguedine*, tamen *adeps* est
 pinguedine pinguior, prius Dei, posterius Sa-
 cerdotum erat ; Hi non frustra hoc acceperunt, sed
his τυτοι, quo Deus notabat, Ecclesiam plenioris Oe-
 conomix perducendam esse ad statum FILIATIO-
 NIS, qua datur omnis quæ cogitari potest perfectio ;
 Ridet hæc carnalis homo, cui carnalia placent, sed
 non verus Theologus, qualem Nazianzenus, Ma-
 carius aliique describunt, qui non delectatur Pasquil-
 lis, prostitutione aliorum, aliisque operibus Carna-
 libus, sed scrutinio verbi Dei, melle dulcioris : Quæ
 dulcedo inpr. se in Allegoriis Prophetis aperit :
 Qualem hic habemus, quando una Metaphora post
 aliam dulcedinem Regni J. Chr. describit : Est illud
Mel Prov. 24, 13. Est *lac* Jes. 55, 1. & Cant. V, 1. Est
Vinum iterum Jes. 55, 1. Prov. 9, 2. & Cant. V, 1. aliis-
 que pulcherrimis S. S. locis : EST AQUA, non au-
 tem turbida, sed clara, ut producta loca docent, præ-
 cipue Zach. XIII, 1. Joh. VII, 37. 38.

§. VII.

Plura non addimus, alias etiam explicare pos-
 semus, Metaphoram vocis *πρ* voluptas, unde hor-

tus ille quem ex *Persica* Lingua plebs ipsa etiam *Paradysum* vocare solet, suavissimum nomen accepit; Quoque alludit, Sp. S. in describendo statu felicissimo ultimi temporis, Apoc. XXII. quorsumque cursum spei conversi Latronis dirigere jubet Salvator optimus, quando Emphatice admodum, ei promittit æternam Gloriam Luc. 23, 43. *Hodie mecum in Paradyso eris*, hoc est æterna Gloria, & consummata beatitudine: Non agitur de *Voluptate* carnali, quam ridicule & contra *Historiam Philosophiæ Epicuream* vocare solent: Nam Epicuro alia infedit mens, quam plebi, quærenti quæ præ oculis sunt, faginam corporis, ut otiosi, qui molle sectantes otium, non melius sibi esse putant, quam cum gula impleta satur stomachus cibos & potum, iterum effundit vel egerit ex ore impuro: Ast Epicuro VERITATIS scrutatio erat *Convivium*, nam non quærebat opes, non honores, non cibum & potum, sed bonam, ut inhi videtur, pro illo tempore conscientiam, unde *Maſca* vivebat, teste Diog: Laert: in vita illius: Qua de causa ipse Seneca præ vulgo sapiens ipsum excusat, & Cicero false eos ridet qui subtilissimo Epicuro has voluptates corporaliter explicare auderent: Ratio non alias, quam perennes appetit felicitates: Quæ sunt Philosophice 1) *Bona Conscientia*, quæ rationi æque ac S. scripturæ est perenne Convivium: 2) *æterna felicitas*, quæ ex bona conscientia oritur, nam ut vivimus, ita judicamur. Theologice non *Philosophia Moralit*, sed JESUS

sus Christus, si non conscientia nostra nos condemnat, scimus nos habere παρακλητον apud Deum, *Jesum Christum justum illum*, ex i Joh. III, 19 - 21, ad quem locum vid. diff: nostras *Delfis* recusas, præcipue ibid. Cap. 1. 8 - 10. & Cap. 2: 1. collato Roman. VIII. 33 - 39. & 15 - 17. Hic *JESUS* Judæis *ישו* dictus, est *Fidei* anchora, hic spes fractorum Spiritu, hic *Advocatus* fidelium, salutem in timore & tremore operantium: ô felicissimum Christianismum, qui quod *Philosophia* anxie quæsit, invenit sine dolore, in *Evangelio*: Quod revelavit Deus in paradyso *Hiobi* XIX, 28. ex *Gen.* III, 15. implevit in Christo, qui est causa salutis, & initium omnium viarum Dei, ex *Prov.* VIII, 22. ad hunc curramus, tamq: centrum & metam.

§. VIII.

Nunc ad rem *Philologicam* laudandam, pluribus opus esse non video; Alias loca adduceremus ex *Historia* illustranda, sed id fecit *Spanhemius* in *Dubiis Evangelicis*, *Theologus* Reformatus nulli secundus, & nuper *Virringa* in *Comm. ad Jes. & Apoc.* quæ scripta sola probant quantum nostri laborarint in studio *Exegetico* perficiendo, quo utilius non datur, & sine quo *Theologus* est *Polemicus* implumis, nam omnis *Controversia*, tandem ex *Exegesi*, hæc *Linguis* & *Historiis*, resolvi debet. Prodeat in publicum, qui scripta *Fr. Burmanni*, *Fr. & Adriani Junii* carpere NB. ex vero, possit? Nam dicere & non probare, est

*Dictatorem, esse, ubi nihil vales: Hic valet illud:
 Cur tua plus laudas cumeris granaria nostris? Ta-
 lia plura dabit Bibliotheca Theologica, Salom. van Til,
 hem quanti Viri! edita a Viro Summe Rev. D. Frid.
 Grimmio Confil. Eccl, Inspectore & Pastore Primario
 pulcherrimæ Hanoviæ & postea Doctissimo Bedberio
 V. D. M. Alcmariense, in usum studiosorum, ut vide-
 ant, qui nam Theologi scrinia locupletare possint:
 Hinc hic cramben coctam nolo recoquere & Bibliotheca-
 cam Lippenii, Voetii, Hallevardii, Cocci, aliorumque
 vix allegare cupio, ridens eum, qui dicit Ecclesiam
 Reformatam, non posse doctos ostendere Theolo-
 gos, pugnet talis Calumniator, cum Umbra, legat
 nostrorum Elogia, apud Majium, (Superintenden-
 tem, gravissimo, hoc nomine dignum, S. S. Theol.
 D. & P. toto orbe celeberrimum) Schmidium, Ram-
 bachium, aliosque sine numero, Theologos Luthera-
 nos, impartiales. Sed solum jam in his studii Rabbi-
 nici usum probare aggrediar, quam in rem præter a
 me adducta, Præf. Clavis Talmudicæ & T. XIII. Misc.
 Lipsf. Design. Laborum ab Anniv. 1730 - 1731. jam me-
 cum in arenam descendant duo a Rabbiniis melius,
 quam Christianis veteribus illustrata loca, nam nunc
 melius expedirentur, lecto Beckio & Maji supradicti
 Filio dignissimo, in vers. Tr. שמות & יובל & A-
 mico meo, dum viveret candidissimo, Philologo
 fortissimo (sic jure appello, devicisse enim mihi vi-
 detur, effectu, quod est optimum argumentum,
 omnes*

omnes Contemptores studii *Rabbini*) *Dn. Joh. Meyero*
S. S. Theol. & L. O. Prof. *Harderoviceno*, in tr. mul-
tæ utilitatis de *Festis Hebræor.* cujus secundam edit. do-
num manus, Viri doctissimi, tanquam *καμηλιον* cu-
stodio.

§. IX.

Primus est *Luc. IV, 18. Spiritus Domini super me,*
propterea quod unxit me, ut Evangelizem pauperibus, mi-
sit me ut sanem contritos corde, ut predicem captivis dimis-
sionem, & cæcis visus recuperationem, & contractos emit-
tam in libertatem: An non regula Hermeneutica pri-
ma est, vocum eruere significationes, secunda vi-
dere antecedentia & consequentia? Hic vero versu
14. leges Christum repletum virtute spiritus S. re-
verti in Galilæam, famamque ejus dispergi per to-
tam circumjacentem regionem, *ibid:* ipsumque
docere, in ipsorum Synagogis, omnibus ipsum glo-
rificantibus versu 15. Hinc veniens, suo more in Sy-
nagogam quæ Nazarethi est, patria ratione educa-
tionis, tanti Prophetæ, die Sabbathi, surrexit, ut
legeret, versu 16. *Tunc datus est ei liber Jesaiæ Prophe-*
tæ; Quumque explicuisset librum, invenit locum in quo scri-
ptum erat, vers. 17. id quod modo allegabamus.
Unxit Deus, filium suum Sp. S. quando eum mitte-
ret in mundum, præcipue quando Baptismo muneri
Prophetico publice inauguraretur, C. 3. v. 21. 22. fa-
ctum est autem, quum baptizaretur omnis populus, & Jesus
baptizatus esset & precaretur ut apertum sit calum:
Ac

Ac descenderit Spiritus corporea specie tanquam columba, supra eum: & vox de celo descenderet, dicens, vide versum seq. Cap. IV. sequitur specimen fortitudinis, *Uncti Regis Ecclesiæ*, ita versu 1. *Jesus autem plenus Sp.S. revertit a Jordane, & actus est ab eodem Spiritu in desertum:* Ubi tres aggressiones Satanæ, quas superavit, & sic se probatum ostendit Pontificem Dominum *JESUS*, an tentatio fuerit corporalis vel *εν πνευματι in Spiritu*, non est meum determinare, & tantas componere lites, adeat qui cupit Librum in his oris rarissimum *Dn. Arendt V. D. M. Batavi doctissimi*: Nam *Vulgares Auctores* allegare nullius artis est, & nauseam creat sapienti Lectori. Ecce jam unctum Domini & quidem *ωστι ετων τριακοντα* Cap. II, 23. cum incipiebat esse *annorum triginta*, Jovem lapidem jurares, particulam *ωστι* hic, ut *Luc. 9, 14.* verti debere per *quasi* cum *Cl. Byneo & Perizonio*, & sic ordinario concionantur, nescientes hos ex *δελειν υποθισι* & ita vertere, quæ autem hæc sciens fugio & in litera maneo. Et sic dices, hic agi de Christo non præcise *XXX.* annorum, sed eis proximo: Qua de re, hac vice non disputo, sufficit ad scopum meum: Christum munus Propheticum anno æt. *XXX.* aggredi: Cur satis purus lavetur, seu Baptizetur, alibi examinabo, hic brevis esse debeo: Ergo ad rhombum facit, hic attendere hanc circumstantiam, quod exordium muneris Prophetici satis tentatus faciat in *Nazareth*, ita debemus venerari loca in quibus aliquid veræ sapientiæ didicimus.

§. X.

Videmus hic gradationem elegantissimam & scripturis usitatissimam *Spiritus Domini super me* ecce effectum, propterea quod *unxit me*, ecce causam: Cl. *Peterfenius* ex hoc vocabulo, *unxit me*, probare conatur, corpus spirituale, quod pater Filio præparasse credit in æternitate, ut loquebatur, vel ut ego, scapham scapham dicens, appellarem, ante *Hexaemeron*, ecce *Origenianisnum*, in Viro Doctissimo: Nobis *Unctio* est effusio donorum Sp. S. super Messiam, de quo consulantur vulgaria Systemata Theologiæ: Ita qui naturaliter omnia habet, Oeconomice præparari, custodiri & contervari debet. Finem ministerii sui in his V. Articulis aperit:

- A. *Ut Evangelizem pauperibus,*
- B. *ut sanem contritos corde,*
- C. *& prædicem captivis dimissionem*
- D. *& cæcis visus recuperationem.*
- E. *Et contractos emittam in libertatem.*

Clariora sequuntur F. versu seq. 19. *Ut prædicem Annum Domini acceptum*: Illa sunt Clavis reliquorum, quibus explicatis illa facile systematice, a quolibet explicari possunt: Hic ergo fundamentum quæro.

§. XI.

Illud est VERITAS, cui contradicere multiposunt ore, cum *Capellano*, sed neutiquam corde: Paucissimis hæc ex *Rabbins*, *Fl. Josefbo*, & *Philone Juæo*, nostris in Antiq. Hebr. fontibus, & facillime expedi-

pediri posse, sine evolutione tot, quot olim necesse erat Voluminum: Valet enim semper illud Doctiss. Lichtfooti: *Rabbini sunt* (non omnes) *infensissimi Evangelii hostes, sed simul optimi ejusdem Interpretes.* Quid est *Annus Domini acceptus*, falli non possum, quando prælucentibus in *Jesaiam* Commentatoribus dico; *Esse Jubileum Novi Testamenti:* Tale ei promissum esse docent Prophetæ, qui in *Libertate* servituti V. T. opposita, omnes desinere solent, vid. *Gulichii Anal. & Junii verroofsinge der Schriften. Heidech. signa Temporum*, aliique studii omnium suavissimi Prophetici scrutatores & scriptores, omnibus rixatoribus scholasticis præferendi: Nolo enim spoliis aliorum, illis non laudatis imo nequidem nominatis ut multi impie solent, meos replere oculos, sed quod alii præfiterunt allegando omitto, quærens ea quæ ædificant, & non raro proferens non alia, quam quæ in proprio fundo nata sunt. Hæ sunt divitiæ *Philologiæ*, quam a teneris amavi, & aliis placide & facile instillarem, nisi huic diceretur me clandestinum occultare sub L. H. venenum, vel Linguam hebræam ex Judæis, adeoque falsam didicisse, aliis vero asyllum illud ignorantia inculcaretur, Pastori pagi sufficere pusillam L. S. cognitionem: An vero ideo studes, ut solis te contra occultum Dei consilium rusticis, consecres & sic focus non aris servias: Atque an non Judæus in pago Auditores tuos confundere teq; profiteri possit, vel si se Christo adjungere vellet,

quo-

quomodo sine prolixa L. H. cognitione ipsum *amicæ*, quid enim hic *καταραξι* & clamores, reduceres in semitas patrum, quam totam convertendi Judæos artem esse puto, ex Mal. IV, 6. atque experientia Cl. Præc. mei *Jacobi Triglandii*, in Conversione doct. Judæi, ejusque exercitatisimi Rabbini, *Abaronis Margalitæ*.

§. XII.

Sed e diverticulo planam iterum ingrediamur nunc viam, repressis studii *Rabbini* hostibus, quos satis proficit, *Hardius* & doctiss. ipsius discipulus & Adjunctus Dn. *Lackemacherus* (distinguendus a Dn. *Lackemann* qui scite & ornate, de *signis temporum* scripsit qui liber pariter in Germania nostra ignotus est) integra Orat. de *Rabbitorum* Commentariis a contemptu vindicatis, & prodromo Collegii in *Ruth*, aliisque doctissimis scriptis, ne de utroque *Edzarda* patre & filio dicam, de quibus alias, aut *Coccejo*, *Altingio*, *Schmidio*, *Dassovio*, *Frischmutho*, *Danzio*, *Majjo*, *Eisenmengero*, *Schudtio*, & qui instar omnium sunt *Buxtorffii* & *Bochartis* atque *Surenhusii*, qui satis has literas defenderunt, & hostes earum prostituerunt: An non scire debes quid sit *Jubileum*, discerne id Romæ, ut pius noster *Horat. Tursellinus*, quem non explicamus, ut hostes nostri calumniantur ut sequamur ipsum, sed commodam ansam habeamus cum veritatibus quas insignis stylo Latino proposuit, simul refutandi falsos Ecclesiæ Romanæ ritus, quos

ut recte doctiss. *Colomesius* loquitur, nisi introduxissent, Papa, seu Anti-Christus non ortus fuisset: Est annus quem Deus singulis septem Annorum septimanis X. Tisri cornu arietino publicari, & in memoriam Legis in Sinai latae, atque Typum Pentecostis spiritualis, a populo suo, in terra Canaan, adeoque liberationis a jugo Legis servari voluit. Hæc didici ex Lev. XXV, 10. sede materiae, & *Rabbinis*, quos non potuit evolvere *Lundius*, Theologus Lutheranus, alias laudandus, sed *Meyerus* supra laudatus, cui successor datus fuisset, nisi maluisset hic agere, quod cum ignorarent, invidi quidam in Belgio bonorum consilium, ut in vocatione Hagiensis impedire conati sunt: Ita ludit in humanis Divina Providentia rebus! Unde falsa est observatio eorum qui (1.) cornu arietinum die incipiente annum *Sabbathicum* inflatum fuisse, docere ausi fuerunt, (2.) ut pessime annum *Sabbathicum* שנת אריה dictum, cum *Jubileo*, יובל ab ipso hoc cornu arietino derivata voce vel *Hipbil* vocis obsoletæ יביל in *Hiph.* reduxit, *Hophal* reductus, restitutus vide Job. X, 19. XXI, 30. 32. Jer. 31, 9. unde יביל proventus, quia proventum & Libertatem restituit, reducitque, confundunt, se variis implicantes confusionibus. (3.) & docuerunt *servos Hebræos*, nam alios hoc privilegium non concernebat illo dimissos & in libertatem assertos fuisse, unde falsæ & merito ridendæ sequuntur Allegoriæ. (4.) Tandem 49. illis non 50. tribuunt Annum, objectionibus

niquis ridiculis, & ordinarie ex præjudiciis, falsorum
 doctorum ortis, indignis quæ hic revelemus aut
 retegamus vel refutemus, quia id satis præstitit Cl. Pa-
 ter noster in Christo, qui nos, ut seniores decet, tan-
 quam fratrem tractavit, & commoda nostra promo-
 vit, cui alii Titulo me majores, Eruditione minores,
 contrariam non raro facere solent, ut *Sinc. Veridicus*
 (a malitioso sic dicto *Sinc. ab Ingenuis* distinguendus)
 satis aperuit, allegatus in *Actis Erud. Germ. Lipsien-*
sibus 1715. Notabilia sunt hanc in rem verba prædi-
 cti Cl. vov ev aywris *Meyeri* mei, Cap. 17. §. 12. p. 333. ed.
 „ 2dæ. *Et quia in Legislatione erat buccina juxta*
 „ *Exod. 19, 16. Sonitus buccinæ, valde vehemens: Ita*
 „ *præcepit in Jubilæo clangere buccina, Lev. 25, 9. i. e.*
 „ *Synedrii nuncii clangebant buccina, Annum esse*
 „ *Jubilæum, Sanctum Domino, quod mandatum*
 „ *non dedit de Schmitta, quoniam buccina non*
 „ *appropriata fuit primæ creationi. Et quia in da-*
 „ *tionem legis, Deus præcepit sanctificationem,*
 „ *Exod. 19. unde idem dictum de Anno Jubilæo,*
 „ *Lev. 25, 10. & sanctificetis annum quinquagesimum.*

§. XIII.

Apex rei Antiquariæ est nosse differentiam Pri-
 vilegiorum Anni *Sabbathici* & *Jubilæi*: Quam brevis-
 sime explicat *Abarbanel* ad Lev. 25, ita fol. 268. 4.
Tribus vicibus dicitur in Textu, Jubilæus ille esto vobis
v. 10, 11. & 12. quia Israelitæ in Jubilæo ad tria erant obli-
gati; 1, ad dimissionem servorum in libertatem, ideo dicitur,

versu 10. proclamare libertatem in terra omnibus
 habitatoribus ejus *לעבדך* i. e. *servis*.
 Reditum ad possessionem suam, & familiam suam
 etiam explicat *de servis* 2. Quod non debeant serere
 vel metere versu 11. Et hoc loco *quingagesimi an-*
ni mentionem factam esse dicit, ut significetur, quod, li-
cet de anno Sabbathico hic quoque sit mandatum versu 4.
tunc in Jubileo, licet esset quingagesimus, quoque sit ob-
servandum, sicut in Anno Sabbathico. 3. Ut Jubileus sit
sanctus annus omnibus possessionibus, quæ reverti debeant ad
Dominos suos versu 12. 13. Adeoque in Jubileo Deus hæc
tria observanda præcepit: Conf. Cl. Meyerum Cap.
XVIII. §. 5. p. 358. fine: Eleganter Pefkta (in Bibl. no-
stra evolvendus) liber rariff: Comm: in Lev. Tal-
mude antiquior, fol. 29. 2. ed. Ven. ad verba:
 והוא שאמר רבי יוסי בר יהודה כל
 ספירתך לא תהי אלא ג' יום. תספרו ג' יום. יכול יספור
 ג' ואחד תלמוד לומר שבע שבחות תממות תהיינה
 יכול יספור ט"ח ויקדש מ"ט תלמוד לומר תספרו
 חמשים יום הא כצד מונה ארבעים ותשע ומקדש יום ג'
 : *Hoc est quod dixit Rabbi Jose filius R. Jehude:*
Omnis numeratio tua non fiet nisi in annum quingagesi-
mus. Numerabitis quinque viginti dies. Possent nu-
merari quinquaginta & unus. Mens doctrine est, quod
septem Sabbatha (septimanæ) debent esse perfecta. Pos-
sent numerari quadraginta octo & sanctificari dies qua-
drage-

Evangelistæ *Luce*, hic Textus cum illo qui invenitur apud *Jesaiam* Capite LXI. commate primo: Christus ipse dicit *εὐαγγελιστὰς* licita (nam quis dum in veritate est, sine rubore quod verum est, non pronunciareret?) *Hodie impleta est hæc, scriptura audientibus vobis*, versu 21. *Luc.* laudati nobis IV. capitis; Quis dubitabit Christum vera dixisse? An non enim verum est, eum liberasse *Jes.* 49, sine *servos diaboli*, Tyranni illius Tyrannorum, ut per Hebraismum loquamur, & nos asseruisse in Libertatem filiorum Dei: Sic cessat juxta *Col.* III, 11. conditio *servi*, quales omnes eramus, *diaboli & peccati*, per redemptionem & justificationem *δωρεαν* gratis factam: lege *Joh.* VIII, 32. seq. *Hebr.* II, 14. 15. *Rom.* III, 24. & adde *I Cor.* IV, 7. An non peccata sunt debita nostra? Christus Moralistarum Doctor, qui eos omnes informaret, si cum ipsis loqueretur, ut in disp. de *Amore proximi* probavi, vestigiis *Lutheri, Calvinii, Cocceji*, nuper *Antonii* & hodie *Lipsiæ* florentis Magni Doctoris & Prof. ac Pastoris *Pfeifferi* Viri Clarissimi: Quid dicit, *Matth.* VI, 12. *Luc.* II, 4. Servus licet uno anno ante Jubil. venditus, tamen in libertatem eo asseritur *Lev.* 25, 40. Liberi credentium licet uterus ipsorum sit sepulchrum (ut ita loquar) quia credentium, liberantur a vanitate, & justificantur & sic redimuntur in Christo: Nam quid aliud est Mundus quam vanitas, olim cessatura? *Rom.* VIII, 20. *Servi Politicæ Israelis* sed non alii sunt *remissionis debitorum*

rum

rum participes facti? Sic nec alienis a Christo Eph. II, 12. & extra statum resipiscentiæ viventibus, remittuntur peccata: Sed an sectæ nomen a fraternitate & communione cum charissimo Iesu separet, videant illi, qui me acutius cernunt: Pacem non lites amo, ut Philologi solent. Buccina illa supra descripta quod promulgaretur חובל *Jubileus* annus, apud Jesaiam sensu prophetico שנת רצון *annus beneplaciti* dictus, quid aliud significabat, quam Tubam Sonoram, per totum mundum exituram, non una vice, sed gradatim, ut Buccinæ quasi per circumflexum, sonum exprimebant, clarissimum sub prima ut puto & ultima Periodo N. T. quo faciunt phrasés quæ de universalitate, mundo &c. loquuntur, ut 1. Joh. 2, 2. quem versum debemus conferre cum Capitis tertii versu primo: Quam vero disputationem, hic non tangimus, sed Clarissimis Viris *Wendelino & Gerharδο* relinquimus, commendantes Jes. Cap. 49, ubi hodierni Judæi per *Servum Israel* ibi merito laudatum, *Jesaiam* vatem, ex ipsis *Hugo Grotius* intelligit, ego vero cum veteribus Judæis *Eliezerem Ministrum* (non ut alii *servum*) *Abrahami Mysticum*, ut Disp. 2. de *Kabala vera & falsa* probavi, משיח *Messiam*, quem ex eventu nunc *Jesum Christum* appellare solemus. *Communio Bonorum*, sponte nascentia enim כפרים Lev. 25, 5. dicta, erant omnibus licita, anno *Sabbathico & Jubileo*, significabant communem fidem, Tit. 1, 3. communem salutem, *Judæ* versu 3. omnium-
D que

que cœlestium bonorum communionem: Nam sub N. T. nota est *Schytha* vel *Barbarus* aut alius peregrinus, sed sumus omnes *unum* in Christo Col. 3 II. Gal. 3, 28. confer. Pf. 39, 13. Hebr. 11, 13. *Abundantia* rerum, notabat Deum dilectis suis dare cibum in somno Psalmo 127, 2. quod erit vivere de *verbo benedictionis divine* Deut. VIII. 3.

§. XV.

Convertendo Judæo, allegarem *Sobar* in Lev. 25. fol. 35. *Cum postrema redemptio advenerit, clangore Tuba omnes Israelite colligentur e quatuor mundi plagis.* Confer si velis Matth. 28, 19, 20. Luc. 4, 18, 19. Rom. 10, 8. Act. 13, 46, 47. Conjungitur יובל *Jubil.* cum die *expiationis*: Quo tibi ישראל בר *fili Israel* (sic enim propter privilegia patrum dici cupiunt) indicatur, *Messiam esse כפרה לטעון unus moritur pro omnibus* Jes. LIII. exponit R. Schimeon Fil. Jochai, in *Sobar*, Thesauro ut vocant Librorum antiquissimorum: Quem vix ante annum 40. ipsi attingunt. In hoc abolebuntur *Sacrificia*: Sic *Falkut Chadasch* fol. 144. משיח במקום: *Messias est. loco Sacrificiorum, que antea in Sanctuario offerri solebant* Et quid Rabbi Simeon Haddarschan in *Falkut* ad fin. Esræ. כל הקרבנות בטלות לעתיד לבא התורה אינה בטלה של אשלים תודות לך *Omnes oblationes cessabunt in futuro Seculo, confessio laudis non cessabit, quia dictum* (Psalmo sc. 56, 13).

populi & clangorem Tubarum, Jubilæo mundi 50. Anno mundi bis millesimo quingentesimo: Sicque Jubil. Mosis (quæ a Jubilæis mundi caute distinguit) 30. Christum æt. XXX. fuisse & Minist. suum ince-
pisse, quæ autem calculorum in Prophetiis amatoribus relinquo: Licet non diffitear me statuere viam in-
vestigari posse ex collatione verorum Jubilæorum h. e. Mosis & annorum XXX. ante munus Christi Proph. & III. postea, & sic forte inveniri posse resolutionem
illius Mysterii, de quo ita Paulus 1. Cor. XV, 51, 52. *Ecce Mysterium vobis dico; Non omnes quidem obdormie-
mus, sed omnes mutabimur, momento & jactu oculi, ad
ultimam Tubam Canet enim Tuba & mortui resuscitabuntur
in corrupti, & nos mutabimur. Et 1 Thess. 4, 16. Et
ipse Dominus cum celestimate, & voce Archangeli, &
cum tuba Dei, descendet de cælo, & qui mortui fuerint in
Christo resurgent primo. O suavissimum יובל seu Ju-
bileum!*

§. XVII.

Hujus *Libertatis* communio, an non datur in
S. Cœna: igitur felices qui ea Bona Conscientiâ uti
possimus! Has veritates utinam omnes expende-
rent, qui Theologi dici cupiunt; Ast paucos ita
æquus amavit Jupiter, ut Originalia quærant, copiar
ipsis sufficiunt, ut *Clerico*, cui etiam errores Typo-
graphici placebant, quando *Hottingeri* Tr. de præc.
aff.

aff. & Neg. exscriberet: Ita alii conquesti sunt, quod vitulo eorum ararint nonnulli, ipsis interim non nominatis: Imo quia alius confessionis culpatis. Modestior est Clar. Sup, Th. D. & Prof. *Majius*, quando nostro usus est MSto in Pentat. præter merita enim & desideria mea, illud allegat in Præf. Bibl. tuorum nitidissimorum Hebraicorum: Utinam D. *Eggers* idem ageret, quando post meam de הַפְּתוּחִים Disp. hanc materiam tractandam sumsit: Allegandi sunt Auctores, per quos profecimus, in longo scientiarum & difficili itinere, nam recte *Seneca*, *tota rerum natura umbra est, aut inanis aut fallax; Non facile dixerim, utrum magis irascerer illis, qui nos nihil scire voluerunt, an illis, qui ne hoc quidem nobis reliquerunt, nihil scire:* Ep. LXXXVIII. p. m. 570. edit Lipsii in fol. Exulet *Invidia* quæ sui carnifex justissimus esse solet. An omnes cogitant de conversione populi olim Deo tam dilecti & ex Abraham orti, a quo Fœdera & Testamenta habemus, atque adeo ipsam S. S. vid. Præf. ante Biblia *Jun. & Trem.* ubi plura ex *AVGUSTINO* ævum latura: De distinctionibus Scholasticis cogitant, hæc ipsis ut odium contra dissentientes, cum lacte materno porriguntur: Audi verba notatu dignissima Celeberrimi *Leusdenii* Diss. V. de *Targumim* Th. 7. p. 38. *Philol. mixti*, ex Edit. Ultraj. 1663. *Verum enim vero deplorandum est, tam paucos Christianos quid moliri contra Judeos ad convertendum eos, quum tamen ex sententia plurimorum Theologorum Judei ante finem mundi sint convertendi & ad Christum*

stum reducendi. Sed multi Christiani prob dolor! Se mutuo perstringunt, atque cane peius & angue ad magnam Ecclesie perniciem & scandalum persequuntur; Vix cogitantes de conversione Judæorum. In Scholis pueris instillantur aridi Termini Scholastici, & odia contra eos qui vel syllaba, ab ipsis discedunt, vide Wachteri Tr. de Heresi circa mensas, & quærelam Jani Drusi ad Scal. Ep. XII. p. m. 19. Edit. 1595. in 8. apud Thomam Crenium T. XIX. Animadv. Theol. & Philol. p. 230. verba exhibebo alia occasione: Odio exponunt Philologos apud incautam Juventutem, ut eos negligent & Terminis aurem præbeant: Inhabiles futuri ad Conversi Jud. imo ipsum Stud. Exegeticum, unde servum pecus, miseri Postillatores evadunt.

§. XVIII.

Quare Auditores, quibus scribo, quosque ita, ut me ipsum amo, tandem perpendite tempus prætervolare, vobisque dari occasionem, hic, ut in quadam Academia proficiendi, in *Antiquitatibus, Hebræorum, Græcorum & Romanorum*: Has enim sub umbone *Perizonii*, illas *Gronovii, Triglandii, Rhenferdii, Abaronis Margalite*, ut olim didici, ita excolui, nocte dieque: Huc legitime vocatus docerem clare & distincte, nisi unum illa, alterum alia abduceret, supra

pra memoratarum difficultatum: Præcipue ridicula illa, de difficultate *L. Hebræe*, experiamini studendo, præcipue orando & sancte vivendo, an non usu, futura sit facilis: Quam chari eritis *Academiis* ita præparati ut cera, cui figura Theologi solidi facile deinde imprimi possit. *Rabbinismus*, *Chaldaismus*, imo & *Syriasmus*, facilis est (ne de reliquis *Ling. Or. loquar*) modo præcesserit, aliqualis cõgnitio *Lingue Hebræe*, quæ per has dialectos porro excolitur. Plerique liberales sunt in aliis omnibus, in solos parci Doctores: Hinc labore experiuntur nihil, & nec de re judicare possunt. Tentate & omnia fient facilia: Non vero deliberantes facite nihil: ut alias ex *Seneca* monui. Nos omnes perpendamus summum *Libertatis N. T.* privilegium, & nos asseramus in veram *Libertatem* Filiorum Dei. Charitas est omnium virtutum pulcherrima, sine qua nemo Verus *Imitator* mitissimi Iesu Christi est, hanc exprimamus tota vita. Hoc sit nostrum propositum cum adimus Sacrum Epulum, quod non belli sed pacis sit. Fugiamus omnes lites, & pugnas quoque verborum: Et sic expectemus Sabbatismum
Gloriæ, dixi.

COROL.

COROLLARIA RESPONDENTIS.

I.

*S*acramenta, non sunt propter corpus, sed animam: Hinc multi eis indigne utuntur, qui non sunt fratres nostri.

II.

*C*eremonie Judaicæ non sunt imitatio Cultus Ægyptiorum, sed Umbra seu Typus venturi Messie, ut ex Annis Sabbathicis & Jubileis patet in Disp. nostra.

III.

יובל Per Arithmeticam facit 48 an non hoc ostendit finem Jubileorum esse prodere quo tempore venturus sit Messias?

IV.

*F*alsa Kabbala est instrum. stultitiæ, vera instrum. Conversionis Judæorum, nam quia Judæi nolunt recedere a Patribus, hinc facile reduci possunt, si ostendas Patres, idem quod nos credidisse.

V.

*Q*uæ non intelligit Kabbalam veram, tantum ridetur a Judo Docto, quando illum convertere vult: Unde concludimus conversurum Judæos debere esse in Hebraicis & NB. Rabbinicis doctissimum.

VI.

*N*am in Theologo pietas & Eruditio separari non possunt.

* (33) *

Ἐπιτίμιον

in

V I R I

admodum REVERENDI pariter ac Celeberrimi

D O M I N I

HENR. IAC. van BASHVYSEN

Reſtoris Gymnaſii Academici Anhaltini, Scholæ
Senatoriæ Inſpectoris Vigilantiſſimi, S. S. Theolo-
giæ nec non Linguarum Orientalium & Hiftoriarum
Profeſſoris Famigeratiſſimi

CRITICA SACRA ex KABBALA

non falſa, magica, fabuloſa illa Rabbinica, ſed vera ex reli-
quiis Theologiæ Judaicæ & Antiquitatum Judai-
carum elucidata,

AVGVSTINI de STEVBEN

Eccleſiæ Evangelicæ purioris, quæ Reformata audit & Bran-
deburgi, Potentiſſimi REGIS BORVSSIÆ Metropoli,
quæ Inſignia Regia Electorali Dignitate a longis annis ornat,
CHRISTO colligitur, Symmiſtæ hoc tempore

Primarii

Anno poſt ſalutem partam MDCCXXXIIII.

Ætatis per Dei gratiam LXXIII.

Minifterii LI.

curſu publico tranſmiſſum,

Cum gratulatione

ad

DOMINVM RESPONDENTEM

Juvenem Doctiſſimum, Doctiſſimi Parentis Filium.

E

I. N. R. I.

Cum Protoplasti iusti Sanctique creati,
 Indita *Lux* iplis *Legis* ad instar erat.
 Ast eheu! quantæ post tristia Fata tenebræ
 Ortæ! quæ mentes crassa caligo tenet!
 Sed Deus ex alto mox Lucem misit Olympo,
 Qua vitæ nobis *nunc* patefacta Via:
 Olim pendebat PIAGENS narrantis ab ore
 Veridici Vatis Fatidicique Patris.
 Postea cum *Populus Sanctus numerosus* in orbe,
 Verbum conscriptum mox dedit ipse DEVS.
 Atque hunc *Theaurum* nobis servavit & auxit,
 Ut nobis LEX sit perpetuusque CANON
 Tum credendorum, tum sanctæ Regula vitæ,
 Extra quam *nunc* spes nulla salutis erit.
 Atque hic *Theaurus* quoque *contra charior* auro
 Melleque *Christicolis* dulcius esse solet.
 Imprimis illis, queis lumina *mentis* aperta,
 Queis *Legis* sanctæ MIRA videre datum,
 Qui non, ut *gelidi*, contenti cortice verbi,
 Hærent in literis, nec meliõra probant.
 Sed qui scrutantur Scripturas undique Sacras,
 Et verbis ingens pondus ineffe vident
 Proptereaque satis perpendunt omnia iuste,
 Certi, quod sacro Codice nullus apex
 Frustra, quid? minimus crebræ Mysteria pandat
 Qui nisi rimetur, sudor inanis erit.
 Hinc ortum *Studium Præclarum Philologie*,
 Qua vox tum simplex orta que fonte suo

Perve.

Pervestigatur, phrasæque ab Origine ductæ
 Plus lucis solidæ dantque feruntque rei,
 Quam non præstabunt vel Commentaria spissâ,
 Quæ mittunt, quænam vocis origo fuit,
 Felix hinc merito Studiofa Juventus habetur,
 Cui præmonstratur clara levisque via,
 Qua poterit facile justam hanc pertingere metam,
 Qua sine vix valeant abdita nosse sacra
 VIR Venerande mihi nec non Clarissime Doctor,
 Qui scriptis solidis satque superque probas,
 TE non vulgari doctrina notitiaque
 In rebus fidei, qua *sine nulla* salus,
 Donatum & monstras imprimis, quod sis in Arte,
Kabbala dicta Sophis, *Lumen* in orbe pio:
 Non quæ fabellis magicis falsisque referta,
 Quam rabidus Rabbi lumine cassus amat,
 Sed quæ Clarorum Veterum Monumenta recludit,
 Hæc TIBI delicia, quamque studere juvat
 Non Juvenes tantum sed qualem *Turba Sophorum*
 Omnis semper amat perpetuoque colit,
 Ac cujus studii nullus deprenditur osor,
 Vel simulac prodit, quod sit in Arte rudis.
 Cum TIBI nunc *Ample*, VIR Præstantissime, vires
 Ac animus datus est invigilare sacris
 His studiis, pergas impendere *larga Talenta*
 Quæ TIBI concessit gratia Summa Dei
 Nec cesses porro tristes componere lites
 Hostis quas seruit, quas inimica manus
 Altercando rigat, TVA vero evellere querit,
 Ut decet hic *Θεῖον Pacificumque VIRVM*

Sic benedictus eris *TVA laus Nomenque manebunt,*
In LIBRIS vives atque superstes eris.
 Et si non labor hic Tibi compenlabitur *INGENS,*
 Fatis concedens præmia digna feres,
 Hisce Tuis Natis & qui nascentur ab illis
 Exopto vivas ipse valeque diu.

שיר ושבח לתורה לארון התרצן אהובי
 ויעוף אלי אחד מין הכרובים ואמר לי:
 יקדש שם יהוה בצרכשט בבית המדרש להפצי:
 ואמרת לי למלאך ספר לי אדני סוד מרכבתך:
 ויען לי ראה שופר היובל כיד הברך:
 הלא הוא בעל אמת ההאנט הקבץ היהודים:
 בכנפי יעים משיחך לדברי נביאים הקדשים:
 משבח לשון הקדש המקובלים ורבנים:
 עיקר תשובת גוי נכבד למען שרשם הזקנים:
 על כן יצליח יהוה כל רוכיך ודברייך אהובי:
 יהי שפע השכינה בראשך הזאת סוף כתובי:
 עד כה דברי הצעיר בקטנים אוהב לשון הקדש

הלא הוא הברך

WILH. HENR. van BASHVYSEN, H.I.F.
 S. S. Theol. & Philol. ac Philos. Stud.
 Opp. Ord.

✠ (o) ✠

Fd 6020 II

(2)

ULB Halle

3

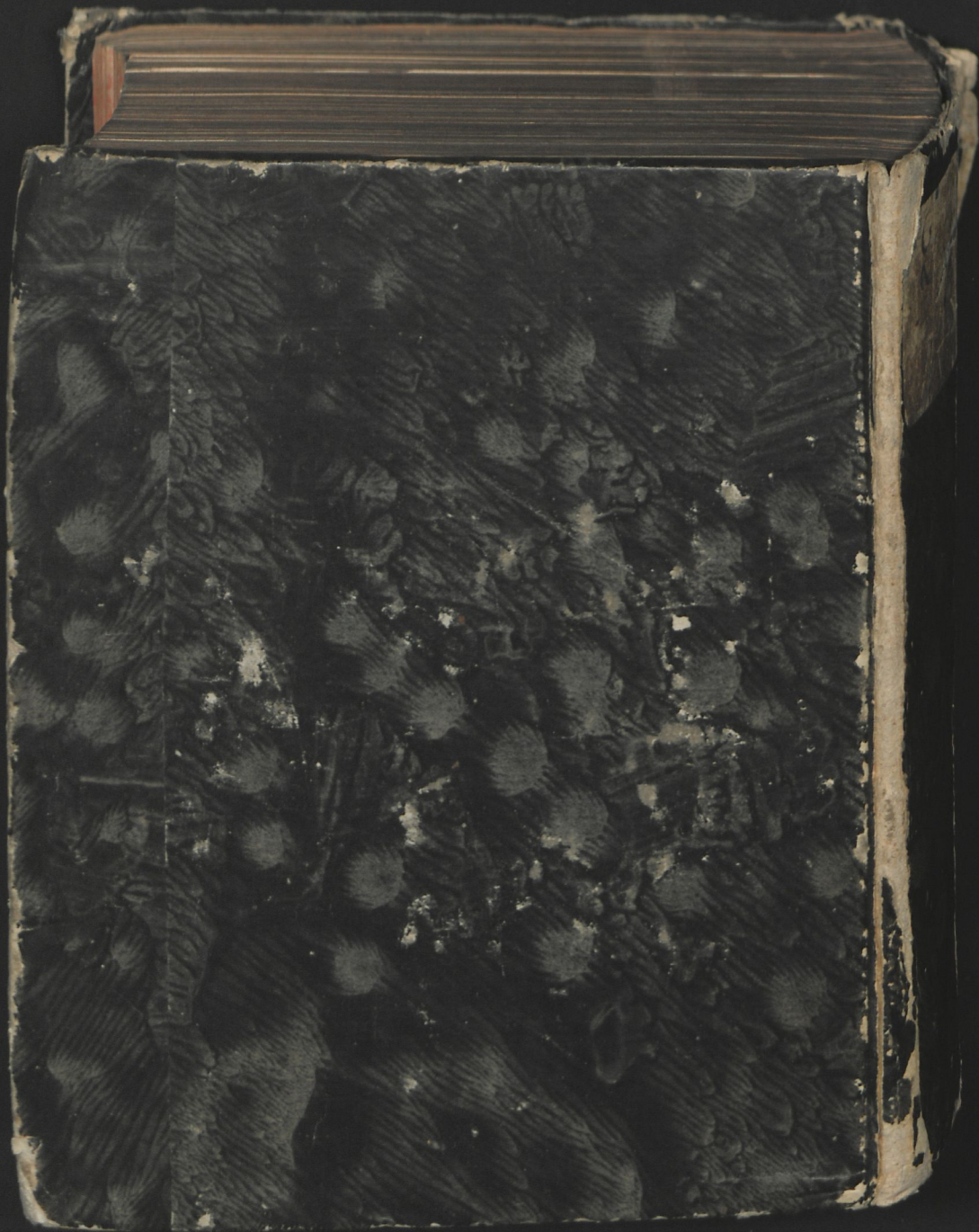
003 772 209

7A 90C

WMA 2015

EXERCITIUM PIETATIS LXV.
SIVE PIA AD S. C. COLLATIO SIMVL
ΕΠΙΧΡΙΣΙΟΝ

THEMATIS DE
VSV PHILOLOGIÆ

*in explicanda S. S. ad Hiobi XIX, 24. Psal. XXXVI, 9.
Lucæ IV, 18. Esa. LXI, 1.*

QVOD

P R Æ S I D E

Rectore Gymnasii Academici Anhaltini

HENR. IAC. VAN BASHVYSEN,

S. S. Theol. D. ejusque & Ling. Or. atque Historiarum
Prof. Ord. atque Scholæ Servest. Sena-
toriae Inspectore

A. D. XXIII. Januar. MDCCXXXIV.

ab hora VIII. - XI. matut.

inter Commilitones defendet,

CHRISTIANVS AVGVSTVS HANDT,

Zizensis S. S. Theol. Stud.

7.

S E R V E S T Æ,

Typis CHRISTIANI BÖHMII, Illustr. Gymn.
Anhalt. Typograph.

